

Nytt reste sig ur askan

En gårdsbrand är förstas en förfärlig händelse, men Magnus Carlsson på Säfstaholms gård utanför Vingåker visar att det går att gå stärkt även ur en sådan händelse.

AV LENNART WIKSTRÖM

Mitt under skörden 2021 hände det som inte fick hända. Spannmålstorken på Säfstaholm utanför Vingåker började brinna. Magnus Carlsson som tagit över gården efter sin far Leif hade blivit kidnappad för sin sven-sexa och var på annan plats där han gav golflektioner på tyska iförd lederhosen och tyrolerhatt. Han kunde inte göra något åt saken och frågan är om han kunnat göra så mycket även om han varit på plats.

Tork och lastfickor låg i direkt anslutning till och inne i en äldre gråstenslänga som snabbt tog eld. Elden spred sig vidare till det intilliggande vagnslidret och den gamla lagården. Brandkåren insåg snabbt att de inte kunde göra så mycket åt de byggnader som redan brann utan

koncentrerade sig på att rädda det gamla spannmålsmagasinet i trä som låg bara fem meter från det brinnande stallet.

SOM EN RUIN

När allt var över stod de gamla gråstensmurarna kvar och takplåten låg som sjuk av mjuka lasagneplattor på det som varit byggnadernas golv.

”Det var rejält skadat, murarna liknade mest en gammal klosteruin”, berättar Magnus. ”Vi startade en dialog med försäkringsbolaget som talade om funktion och vi såg framför oss att resterna skulle rivas och det skulle byggas nytt. Men ganska snart blev vi överens om att det bästa vara att försöka återställa de gamla byggnaderna och återskapa miljön.”

UNIKA BYGGNADER

För byggnaderna är unika, i alla fall i den delen av landet. De uppfördes efter skånsk förebild i mitten av 1800-talet av dåvarande ägaren Gustaf Trolle-Bonde, som också ägde Trolleholms gods i Skåne. De var uppförda i gråsten med detaljer i tegel och murbruket mellan stenarna dekorerat med svart sten, vilket i de skånska originalen ofta är flinta.

Den ena längan, den så kallade logen, är 85 meter lång och cirka 17 meter bred.

Den andra längan som varit mjölkstall var förlängd med ytterligare 30 meter. Vid tidpunkten för branden användes logen till spannmål samt en del halm och stallet till allmän förvaring. Logen ligger längs en sluttning och hade före branden en halv källarvåning mot norr.

TUDELAT

”Vi tog hjälp av Mia Lundkvist, Svalsta Byggekonsult, som hjälpte till med ritning och underlag för upphandling och arbetet tog sin början efter sommaren 2022.”

Återuppbyggnaden kom att delas upp i två delar, dels den nya torken, dels återställandet av de gamla gråstensbyggnaderna.

”Vi tog själva tag i arbetet med torken efter att ha hittat en lösning med försäkringsbolaget. Istället för att bygga ihop den med den gamla logen placerade vi den en bit ifrån och för att frikoppla jordbruket som är utarrenderat från de gamla byggnaderna valde vi även att uppföra fyra separata lagringssilor.”

NYTT ANSIKTE

Som ersättning för det gamla vagnslidret som stod på planen mellan gråstenslängorna byggdes ett nytt mot infarten till gården i förlängningen av torken.

Den gamla verkstaden som låg mitt emot där den nya torken ligger, revs och en ny verkstad placerades närmare den gamla maskinhallen och gårdens halmpanna.

”På så sätt fick gården ett helt nytt ansikte. Den fina frontespisen på logen blev synlig och uppfarten blev fri och lämnade betydligt bättre plats för in ut leveranser till torken”, konstaterar Magnus.

FIÄRRVÄRME

”När vi planerade torken förberedde vi den för en dubbel flispanna, men under arbetets gång hade vi kontakt med fjärrvärmebolaget”, berättar Magnus. ”Torken ligger knappt 100 meter från ett område med flerbostadshus och det visade sig vara en ganska enkel sak att ansluta torken till samhällets fjärrvärmenät.”

Idag används alltså ingående vatten från fjärrvärmeanläggningen med en temperatur på 80 grader, där torkluften i två steg värms upp till motsvarande temperatur och går direkt in i torken.

”Den lösningen blev en vinst för både oss och fjärrvärmebolaget. Vi frigjorde yta till ett bättre styrrum och slapp en panna med skrymmande bränsle som kräver en massa skötsel samtidigt som fjärrvärmebolaget fick bruk för sin anläggning när samhället i övrigt inte har något större värmebehov.”

Samtidigt anslöts även gårdens tre bostadsbyggnader till fjärrvärme.

SJÄLVBÄRANDE STOMME

Arbetet med att återställa de gamla gråstensmurarna blev mer grannliga. Innanför murarna gjöts ett golv och en självbärande stomme i limträ restes för att inte belasta murarna med den taklast som de nya taken med lertegel skulle medföra. I logen som hade haft ett souterrängplan fylldes detta ut med en lösning som också den innebar att väggarna inte kom att belastas mer. Lite förenklat kan man säga att idag får de klara att bära sin egen vikt. Nog så.

”På utsidan av gråstensmurarna fick vi återställa murade fogar på stora delar av fasaden och det var också det arbete som tog längst tid. Vi hade slutbesiktning i december förra året och de sista justeringarna av fasaden gjordes nu i vår.”

NÖJD OCH STOLT

Magnus är tydligt nöjd med – och stolt över – hur det som började som en olycka nu ändå slutat väl. I samband med återuppbyggnaden kunde verksamheterna på gården renodlas, då båda längorna och det gamla spannmålsmagasinet inte längre ingår i arrendet och disponeras i fortsättningen av Magnus själv. Det är

”Gården fick ett helt nytt ansikte. Den fina frontespisen på logen blev synlig och uppfarten blev fri och lämnade betydligt bättre plats för in ut leveranser till torken”, konstaterar Magnus Carlsson, ägare av Säfstaholm.

fantastiska lokaler med stor potential, logen på cirka 1 500 kvadratmeter och stallet på 2 000 kvadratmeter.

”I dagsläget hyr vi ut uppställningsplatser i stallet, medan vi inte riktigt bestämt oss för vad vi ska göra med logen. Tyvärr ligger vi lite för långt från Stockholm för att kunna utnyttja lokalerna till större evenemang eller hyra ut dem till kontor”, konstaterar Magnus. ”Men vem vet? Kanske kan man locka konsertbesökare till en lada med gångavstånd till tåget.” ●

Återuppbyggnad av loge, stall och spannmålsanläggning på Säfstaholm

Byggår: 2022–2024

Beskrivning: Återuppbyggnad av brandskadade grästenslängor, nybyggnad av spannmålstork, lager, vagnslider och gårdsverksstad.

Projektering och planering: Svalsta Byggkonsult i samarbete med Magnus Carlsson, Säfstaholm.

Underentreprenörer: Novab AB (bärande golv, stomme och tak i grästenslängor samt vagnslider), TA Gräv (rivning, schaktarbeten), Akron AB och Agrobolaget (tork och spannmålssilor), Fasadteknik AB (mur och putsarbeten).

Byggnadsmaterial: Limträbalk, brädfodring, lertegel (grästenslängor). Betong, stålstomme, brädfodring, plåttak (tork). Betong, limträstomme, brädfodring, plåttak (vagnslider). Betong, stålstomme, isolerade sandwichelement, plåttak (gårdsverkstad).

Storlek: Stenloge 85 x 17 meter, stallbyggnad 115 x 17 m, gårdsverkstad 1 000 kvadratmeter.

Kostnad: Sammanlagt 90 miljoner kr, varav cirka två tredjedelar på återställande av loge och stallbyggnad.

Försäkringsbolag: Dina Försäkringar

Idag ligger vagnslidret i förlängningen av torken.

Limträbalkar bär upp vagnslidret, väl tilltagna portar gör utrymmet användbart till stora maskiner.

Frontespisen på den södra längan har en imponerande höjd.

Det gamla spannmålmagasinet var den enda byggnaden i trä som räddades från lågorna.

Den enda bevarade träporten med låsanordning och beslag.

Den gamla grästensmuren är reparerad och påbyggd (det ljusa murpartiet). Utrymmet mellan muren och taket är inklätt i trä.

Den nya torken och lagringssilorna separerades från de gamla byggnaderna, detta för att frikoppla jordbruket som är utarrenderat.

Det var igenom det runda hålet som torkluften från flispannan skulle gå. Så blev det inte, istället anslöts anläggningen till fjärrvärmeverket.

Grästensmurarna har skånsk förebild med detaljer i tegel och svarta stenar i murbruket.

Den gamla körbron har ingen funktion idag utan har bevarats som ett byggnadsminne. De nya taken är av lertegel.

Det gamla vagnslidret låg mellan grästenslängorna vilket gjorde att elden kunde sprida sig. Idag är det gräsmatta.

Porten på gaveln har moderna mått. Utbyggnaden ovanför är nyttillverkad, formen är samma som på vagnslidret.

Limträbalkarna är självbärande, de vilar helt på bottenplattan. Ingen tyngd ligger på stenmurarna.

Fler bilder finns på www.lantbruketsaffarer.se och i den digitala utgåvan.

